

Valtion
taloudellinen
tutkimuskeskus

Valmisteluraportit 18

Kehysriihessä ehdotettujen
osinkoveromuutosten arviointia

Sami Grönberg

Seppo Kari

Olli Ropponen

Valmisteluraportit 18 | elokuu 2013

VATT VALMISTELURAPORTIT

18

Kehysriihessä ehdotettujen osinkoveromuutosten arviointia

Sami Grönberg
Seppo Kari
Olli Ropponen

Julkaisu perustuu VATT:n VM:lle tekemiin laskelmiin, joissa arvioitiin kehysriihen osinkoveropäätöksen vaikutuksia listaamattoman yhtiön verotukseen.

ISBN 978-952-274-082-3 (nid.)
ISBN 978-952-274-083-0 (PDF)

ISSN 1798-0305 (nid.)
ISSN 1798-0313 (PDF)

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
Government Institute for Economic Research
Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki

Edita Prima Oy
Helsinki, elokuu 2013

Kansi: Niilas Nordenswan

Kehysriihessä ehdotettujen osinkoveromuutosten arviointia

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT Valmisteluraportit 18/2013

Sami Grönberg – Seppo Kari – Olli Ropponen

Tiivistelmä

Tässä raportissa tarkastellaan 4.4.2013 kehysriihessä tehtyjen päätösten vaikutusta yrittäjän ja hänen yrityksensä verotukseen sekä investointikannusteisiin. Yrittäjän oletetaan valitsevan tulolajit (palkan ja osingon) verot minimoivalla tavalla. Kokonaisveroasteissa havaitaan kehysriihipäätöksen seurauksena kaksi selkeää muutosta: huojennettua osinkoa nostavien yrittäjien veroaste nousee huolimatta yhteisöveron pienenemisestä ja ansiotulo-osinkoa nykyään nostavien yrittäjien veroaste puolestaan laskee. Investoinnin tuottovaatimukseen kehysriihipäätös vaikuttaa pienentämällä poikkeamia neutraalisuusnormista.

Asiasanat: kehysriihipäätös, yrittäjän verotus, osinkoverotus, listaamaton yhtiö, investointikannustin, mikrosimulointi

JEL-luokittelu: H25

Abstract

This report studies the implications of tax reforms decided in government spending limits discussions on April 4th, 2013. The joint tax rate of an entrepreneur and his company are studied as well as investment incentives. An entrepreneur is assumed to choose wage and dividend optimally. Our simulations show two clear implications of the tax changes on the tax rates. First, the tax rates increase for most entrepreneurs paying dividends under tax relief, despite a reduction in the corporate taxation. Second, the tax rates decrease for entrepreneurs with dividends counted as earned income in the present tax system. As a consequence of the reform the investment incentives move closer to neutrality norm, although they still deviate from it after the change.

Key words: taxation of small businesses, dividend taxation, investment incentives, micro simulation

JEL classification numbers: H25

Sisältö

1 Johdanto	1
2 Verotukseen ehdotetut muutokset	2
3 Kehysriihipäätös (RIIHI 2) ja yrittäjän verotus	3
4 Osinkoverotuksen simulointi YRTTI-aineistolla	6
4.1 Aineiston ja käsitteiden kuvaus	7
4.2 Kehysriihipäätöksen vaikutus yrittäjien veroihin	10
4.2.1 Veroasteen muutokset	11
4.2.2 Muutoksia selittäviä tekijöitä	14
4.3 Tuloksen vaihtelun tasoittaminen	17
5 Esityksen vaikutukset kannusteeseen investoida	20
6 Loppupäätelmät	23
A Liite: Valinta palkan ja osingon välillä	25
B Liite: Verojen muutokset aineiston yrittäjillä	29

1 Johdanto

Tässä raportissa tarkastelemme vuoden 2013 kehysriihessä tehtyjen päätösten vaikutuksia listaamattoman yhtiön ja tämän omistajan verorasitukseen. Arvioimme myös vaikutuksia investointeihin ja yrityksestä nostettavan tulon tulolajin valintaan. Tarkasteluissa vertailemme 4.4.2013 tehdyn kehysriihipäätöksen mukaista järjestelmää nykyiseen listaamattomien yhtiöiden verojärjestelmään.

Keskeinen kysymys raportissa on, miten kehysriihen veroesitys vaikuttaa tulojen ja varallisuuden suhteen erilaisessa asemassa olevien yrittäjien veroihin. Tarkastelemme tätä aluksi esimerkkitapausten avulla teoreettisilla mikrosimuloinneilla. Tällä tavoin pyrimme antamaan yleiskuvan siitä, miten kehysriihen esitykset vaikuttavat yrittäjän veroasteeseen erilaisilla tulojen ja nettovarallisuuksien tasoilla. Tämän jälkeen sovellamme simulointimallia laajaan yritysaineistoon, joka sisältää tietoja yrityksistä ja niiden suurimmista osakkeenomistajista. Aineistotarkastelu tarkentaa kuvaa tuomalla mukaan tietoa yritysten tulo- ja varallisuusjakaumista. Siinä otetaan lisäksi huomioon yrittäjän muualta saamat tulot, joilla voi olla vaikutusta yrityksestä saadun tulon veroihin ja niiden muutokseen.

Kumpikin tarkastelu ottaa huomioon sen, että ehdotetut veromuutokset vaikuttavat myös osingon ja palkan välisen suhteen valintaan. Yrittäjä voi reagoida veromuutokseen myös muilla tavoin, kuten muuttamalla yrityksestä nostettavan tulon määrää. Tulolajinvalintapäätös on kuitenkin ainoa käyttäytymisvaikutus, jonka otamme laskelmissa huomioon.

Laskelmissa yrittäjä valitsee ensin optimaalisen tulorakenteensa erikseen nykyisillä ja kehysriihen verosäännöillä. Tämän jälkeen lasketaan verot kummassakin mallissa ja lopuksi veroasteen muutos.

Raportissa tarkastelemme sellaisten yrittäjäasemassa olevien henkilöiden verotusta, jotka järjestävät itselleen työeläketurvan yrittäjien eläkelain (YEL) mukaan. YEL-yrittäjän ja muiden yrittäjien eläkesäädökset poikkeavat toisistaan: YEL-maksu peritään YEL-työtulon perusteella riippumatta siitä, missä suhteessa yrittäjä maksaa itselleen palkkaa ja osinkoa. YEL-yrittäjä ei toisaalta maksa yrittäjän palkasta työnantajan eläkemaksua toisin kuin muut yrittäjät. Tästä syystä palkan maksun kannusteet voivat olla erityyppisillä yrittäjillä hyvin erilaiset. Lisäksi aineisto asettaa omat rajoitteensa.¹ Näistä syistä keskitymme pelkästään YEL-yrittäjiin.

Listaaamattoman yhtiön omistaja voi minimoida verojensa määrää myös lisäämällä yhtiön nettovarallisuutta. Tämä suunnittelupäätös on dynaaminen (moniperiodinen) eikä se sisälly tämän raportin tulolajinvalintaa ja veroasteen muutoksia tarkasteleviin simulointeihin. Nettovarallisuuteen liittyvät dynaamiset kannusteet otamme kuitenkin huomioon luvussa 5, jossa tarkastelemme kehysriihipäätöksen vaikutuksia listaamattoman yhtiön investointikannusteisiin.

¹Aineisto ei sisällä YEL-maksun perusteena olevaa YEL-työtuloa, jota ilman veroasteita ei saada vertailukelpoisiksi muiden yrittäjien veroasteiden kanssa.

Raportissa selostamme aluksi kehysriihessä ehdotettujen muutosten sisältöä. Luvussa 3 tarkastelemme esimerkkien avulla veromuutosten vaikutuksia YEL-yrittäjien verorasitukseen. Luvussa 4 hyödynnämme luvussa 3 esiteltyä kehikkoa yhdessä YRTTI-yritysaineiston kanssa ja tarkastelemme, miten muutokset vaikuttavat aineiston yrittäjien verorasitukseen. Luvussa 5 arvioimme esitysten vaikutuksia listaamattoman yhtiön kannusteeseen investoita.

2 Verotukseen ehdotetut muutokset

Vertailuissa on otettu huomioon seuraavat veromuutokset:

i) Nykyinen osinkoverotus:

Yhteisövero on 24,5 prosenttia. Osinko jaetaan yrityksen nettovarallisuuden mukaan pääomatuloksi ja ansiotuloksi (osinko, joka ylittää 9 prosenttia yrityksen nettovarallisuudesta). Pääomatulo-osinko on verovapaata pääomatuloa 60 000 euroon asti. Rajan ylittävästä osasta 70 prosenttia on veronalaista pääomatuloa. Ansiotulo-osingosta 70 prosenttia on veronalaista ansiotuloa. Pääomatuloverotus kiristyy 50 000 euron kohdalla. Huojennetulla osingolla tarkoitetaan tässä raportissa sellaista osinkoa, joka ei ylitä tuottoasterajaa (9 prosenttia) eikä euromääräistä rajaa (60 000 euroa).

ii) Kehysriihipäätöksen osinkoverotus (RIIHI 2):

Yhteisövero on 20 prosenttia. Osinkotulo on kokonaan pääomatuloa. Maksetusta osingosta 25 prosenttia on veronalaista pääomatuloa (huojennettua osinkoa) siihen asti, kun osinkotulo ei ylitä 8 prosenttia nettovarallisuudesta, kuitenkin enintään 150 000 euroa. Kahdeksan prosentin tai 150 000 euron rajan ylittävä osa on 85-prosenttisesti veronalaista pääomatuloa. Pääomatuloverotus kiristyy 40 000 euron kohdalla. Muilta osin käytetään voimassa olevia verosääntöjä.

3 Kehysriihipäätös (RIIHI 2) ja yrittäjän verotus

Tässä luvussa tarkastelemme YEL-yrittäjän verotusta nykyisessä ja RIIHI 2:n mukaisessa verojärjestelmässä. Kummankin järjestelmän tarkastelu perustuu ajatukseen, että yrittäjän tulot muodostuvat yrityksestä saadusta palkasta ja osingoista. Yrittäjä pyrkii valitsemaan palkan ja osingon yhdistelmän siten, että verojen ja maksujen jälkeinen käytettävissä oleva tulo on mahdollisimman suuri.² Tarkastelut sisältävät niin yhteisöveron, ansiotuloverotuksen kuin pääomatuloverotuksenkin. Laskelmissa otamme huomioon myös viran puolesta tehtävät vähennykset.³

Tämän luvun tarkasteluissa oletamme, että yrittäjä omistaa yrityksen kokonaan ja voi siten täysin vapaasti valita palkan ja osingon välisen suhteen. Lisäksi emme yksinkertaisuuden vuoksi ota tässä luvussa huomioon muuta kuin omasta yrityksestä saatua ansio- ja pääomatuloa.

Tarkasteluja varten muodostetaan käsite bruttotulo, joka on yrityksen tulos ennen yrittäjälle maksettavaa palkkaa. Annetusta bruttotulosta yrittäjä maksaa itselleen tietyn palkan ja siihen liittyvät sivukulut. Jäljelle jäävästä tuloksesta maksetaan yhteisövero ja yhteisöveron jälkeinen tulos jaetaan tämän luvun tarkasteluissa yrittäjälle osinkona.⁴ Yritykseen ei siis jää jakamatonta voittoa.

Veroaste kuvaa kaikkien verojen (ansiotulo-, yhteisö- ja pääomatulovero) ja maksujen osuutta bruttotulosta.

Kuviossa 1 esitetään veroaste nykyjärjestelmässä ja RIIHI 2:ssa, kun yrityksen nettovarallisuus on 300 000 euroa. Kuviossa tarkastellaan veroastetta bruttotulon eri tasoilla, kun yrittäjä valitsee palkan ja osingon kullakin tulotasolla siten, että käytettävissä oleva tulo muodostuu mahdollisimman suureksi. Kuvio 2 näyttää vastaavat veroasteet, kun yrityksen nettovarallisuus on 3 000 000 euroa.

Kuviosta 1 havaitaan, että 300 000 euron nettovarallisuudella molemmissa verojärjestelmissä veroaste nousee, kun bruttotulo nousee. Pienillä bruttotuloilla nykyjärjestelmän ja kehysriihen veroasteissa ei ole eroja. Palkan rajaveroaste on tällöin alhaisempi kuin osingon rajaveroaste. Tästä syystä bruttotulo kannattaa maksaa kokonaan palkkana (ks. Liite A, Kuvio 17), jonka verotukseen ei kehysriihessä ehdotettu muutoksia.

²Raportissa tarkastellaan yrittäjän verorasitusta silloin, kun tämä valitsee palkan ja osingon itselleen edullisimmalla tavalla. Tällä tavoin päästään tarkastelemaan verojärjestelmän kannustinvaiikutuksia. Lisäksi yrittäjien on havaittu reagoivan verojärjestelmän kannusteisiin. Esimerkiksi osingon maksun on havaittu kasaantuneen tasolle, joka on noin 9 prosenttia yrityksen nettovarallisuudesta. (Harju ym., 2010)

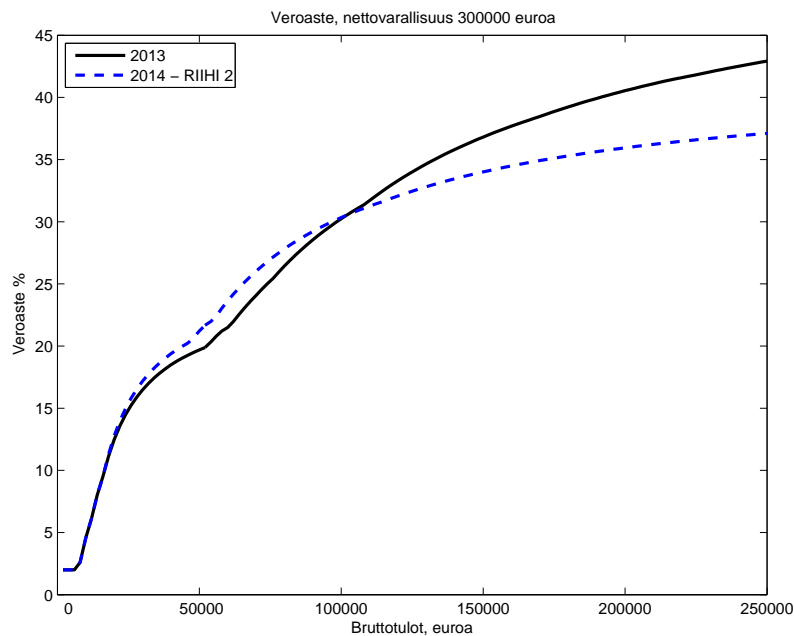
³Yrittäjän YEL-tulo on valittu nollassi. Maksu on sama sekä nykyisessä että ehdotetussa järjestelmässä, joten valinnalla ei ole vaikutusta verojärjestelmien keskinäiseen vertailuun. YLE-maksua ei ole otettu huomioon.

⁴Yrittäjiä koskevaa verojärjestelmää sekä bruttotulon jakamista palkan ja osingon välillä on havainnollistettu muistiossa Ropponen (2012).

Tulotasoilla 20 000 euroa – 100 000 euroa ainakin osa bruttotulosta kannattaa maksaa osinkona. Tällä bruttotulojen alueella yrittäjän veroaste on yhteisöveron laskusta huolimatta korkeampi RIIHI 2:ssa kuin nykyjärjestelmässä. Tämä johtuu pääosin siitä, että RIIHI 2:ssa huojennetun osingon rajaveroaste on 26 prosenttia ($0.2 + 0.8 \times 0.25 \times 0.3$), nykyjärjestelmässä 24,5 prosenttia. Huojennuttua osinkoa voi nykyjärjestelmässä maksaa 9 prosenttiin nettovarallisuudesta asti (kuvion nettovarallisuudella 27 000 euroa) ja RIIHI 2:ssa 8 prosenttiin asti (24 000 euroa).

Yrittäjän verotus kevenee hieman yli 100 000 euron tulotasolta alkaen. Ero johtuu pääasiassa siitä, että RIIHI 2:ssa 8 prosentin tuottoasteen ylittävää osinkoa verotetaan pääomatulona ja nykyjärjestelmässä ansiotulo-osinkona. Tämä vaikuttaa osaltaan myös siihen, että RIIHI 2:ssa kannattaa valita palkka ja osinko eri tavoin kuin nykyjärjestelmässä (ks. Liite A).

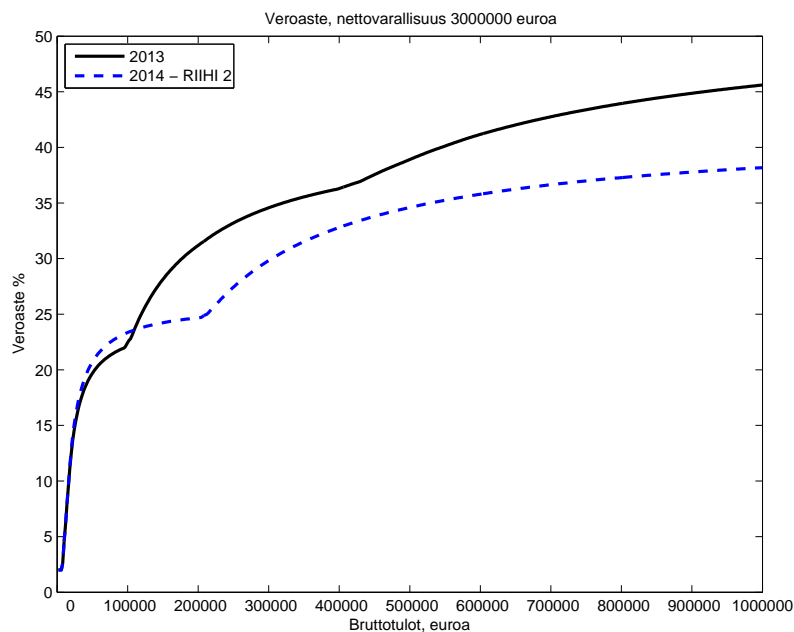
Kuvion 1 nettovarallisuudella, 300 000 euroa, verotus siis kiristyy niillä tulotasoilla, joilla suuri osa tuloista on huojennettua osinkotuloa. Huojennetun osinkotulon suurin mahdollinen määrä puolestaan riippuu yrityksen nettovarallisuudesta. Tämä tarkoittaa sitä, että kun vastaavalla tavalla tarkastellaan yrityksiä, joiden nettovarallisuus on pienempi kuin kuviossa 1, verotus ei juurikaan kiristy. Nettovarallisuuden ollessa esimerkiksi 50 000 euroa, huojennettua osinkoa on nykyjärjestelmässä korkeintaan 4 500 euroa ja RIIHI 2:ssa 4 000 euroa. Vaikka huojennetun osingon verotus kiristyy hieman, muutos ei juuri vaikuta veroasteeseen tulotason ollessa 20 000 ja 100 000 euron välillä.

Kuvio 1: Veroasteet nykyjärjestelmässä ja RIIHI 2:ssa

Kuviossa 2 esitetään veroasteet, kun yrityksen nettovarallisuus on 3 000 000 euroa. Tässä kuviossa havaitaan paljon samoja piirteitä kuin pienemmän nettovarallisuuden yrityksen kuviossa 1: pienimmillä tulotasoilla veroasteet ovat nykyjärjestelmässä ja RIIHI 2:ssa samat, koska maksetaan vain palkkaa. Hieman suuremmilla tulotasoilla nykyjärjestelmän veroaste on pienempi, koska nykyjärjestelmässä huojennetun osingon veroaste on 24,5 prosenttia, mutta RIIHI 2:ssa hieman korkeampi.

Nykyjärjestelmässä pääomatulo-osinko on 60 000 eurosta alkaen 70-prosenttisesti veronalaista. Tämän rajan ylittyessä veroaste nousee nykyjärjestelmässä nopeammin kuin RIIHI 2:ssa, jossa euromääräinen yläraja on 150 000 euroa. Veroaste-ero kasvaa, kunnes tämä raja saavutetaan. RIIHI 2:ssa rajan ylittävä osinko lasketaan pääomatuloksi, josta 85 prosenttia on veronalaista. Hyvin suurilla bruttotuloilla veroaste-ero nykyjärjestelmän ja RIIHI 2:n välillä alkaa uudelleen kasvaa. Tämä johtuu tuottoas-
terajan ylittävän osingon verottamisesta ansiotulo-osinkona nykyjärjestelmässä.

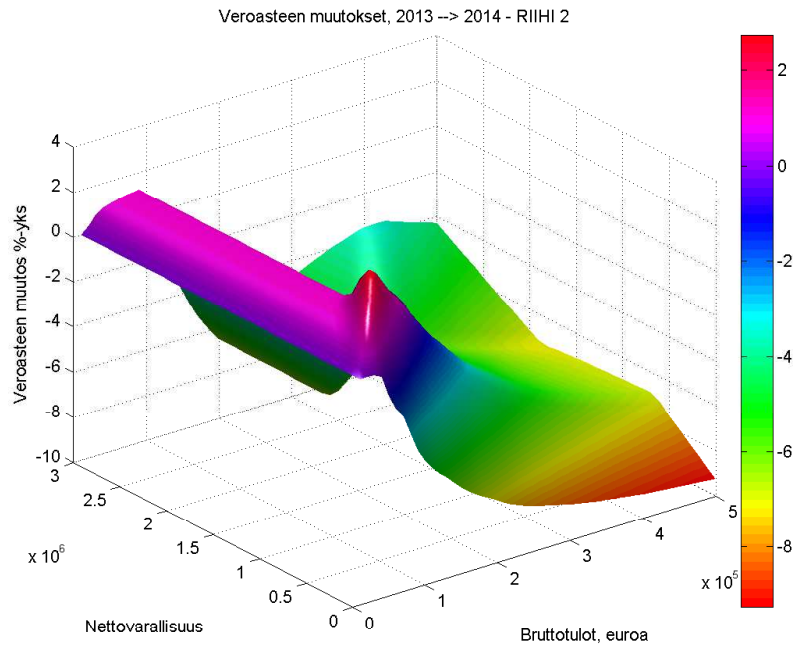

Kuvio 2: Veroasteet nykyjärjestelmässä ja RIIHI 2:ssa

Kuviossa 3 havainnollistetaan muutosten vaikutuksia veroasteisiin bruttotulon ja nettovarallisuuden eri tasoilla.⁵ Veroasteen nousu on kuvion mukaan suurin silloin, kun yrittäjän bruttotulo on noin 9 prosenttia nettovarallisuudesta, mutta kuitenkin alle nykyjärjestelmän huojennetun osingon euromääräisen ylärajan. Yrittäjä kärsii tällöin henkilötason verovapaan osingon poistumisesta sekä tuottoasteen alenemisestä. Tällöin esimerkiksi 650 000 euron nettovarallisuudella ja 105 000 euron bruttotulolla veroaste nousee noin 2,9 prosenttiyksikköä.

⁵Esimerkiksi kuvion 1 muutokset (nykyjärjestelmä → RIIHI 2) nähdään kuviossa 3 tarkasteltaessa poikkileikkausta, jossa nettovarallisuus on 300 000 euroa.

Kuviossa tarkasteluilla bruttotuloilla ja nettovarallisuuksilla veroaste voi enimmillään laskea hieman yli 9 prosenttiyksikköä. Suurilla yrityksillä huojetun osingon 150 000 euron yläraja rajoittaa veroasteen alenemista korkeilla bruttotuloilla. Kaikkein eniten veroaste pienenee yrittäjillä, joilla ei ole nettovarallisuutta ja joiden bruttotulo on suuri. Tällaisesta yrityksestä nostettu osinko verotetaan nykyjärjestelmässä ansiotulona, RIIHI 2:ssa pääomatulona.

Kuvio 3: Veroasteen muutokset nettovarallisuuden ja bruttotulon eri tasoilla

4 Osinkoverotuksen simulointi YRTTI-aineistolla

Luvussa 3 tarkastelimme kehysriihipäätöksen vaikutuksia listaamattoman yhtiön voitonjaon veroasteeseen esimerkkien avulla. Vaikutusten todettiin riippuvan nettovarallisuudesta ja yrittäjän bruttotulosta.

Arvioimme tässä luvussa osinkoverotuksen muutosten vaikutuksia vuoden 2010 veroilmoitustietoihin perustuvalla aineistolla. Simulointi toteutetaan laskemalla yrittäjän bruttotuloon ja jakamattomaan voittoon kohdistuvat verot nykyjärjestelmässä ja RIIHI 2:ssa. Kyseessä on puhdas vuositasen tarkastelu, jossa ei oteta huomioon muina vuosina maksettavia veroja eikä myöskään yrittäjän päätösten dynaamisia piirteitä. Laskelmissa noudatetaan aiempaa kehikkoa, jossa yrittäjä valitsee palkan ja osingon siten, että tarkasteltavalle vuodelle kohdistuvat verot ja maksut ovat mahdollisimman pienet. Yrittäjän bruttotulo ja yrityksen nettovarallisuus oletetaan annetuiksi.

Yksittäisen vuoden tarkasteluun liittyy joitakin ongelmia. Keskeisin on se, että osa voittoa jakavista yrityksistä ei maksa yhteisöveroa joko toiminnan tappiollisuuden tai vanhojen tappioiden vähentämisen takia. Pitkällä aikavälillä käytännössä kaikki osinkoa jakavat yritykset kuitenkin maksavat yhteisöveroa, sillä osinkoa voidaan jakaa vain kertyneistä voitoista. Tarkastelun yksiperiodisuus vaikuttaa näiden yritysten verotukseen kahdella tavalla. Koska yhteisöveroa ei makseta, verokannan aleneminen RIIHI 2:ssa ei välity yrittäjän kokonaisveroasteen muutokseen. Lisäksi tulolajinvalintapäätös muuttuu. Tappiollinen yritys ei hyödy palkan vähennyskelpoisuudesta, minkä johdosta palkan maksaminen on sille vähemmän houkutteleva kuin voitolliselle yritykselle.

Yksittäisen vuoden tarkastelun ongelmallisuuden takia luvussa 4.3 tarkastelemme myös tilannetta, jossa yrityksen tulos asetetaan vastaamaan yrittäjän bruttotuloa.

4.1 Aineiston ja käsitteiden kuvaus

Aineisto sisältää yksityiskohtaisia tietoja vuonna 2010 osinkoa jakaneista listaamattomista yhtiöistä sekä niiden pääosakkaista. Havaintoja aineistossa on noin 30 000. Yrityksen tiedoista verojen laskennan kannalta hyödyllisiä ovat yrityksen nettovaurallisuus sekä tulos. Pääosakkaan tiedoista tärkeitä ovat hänelle maksettu palkka ja osinko sekä osuus yrityksen omistuksesta. Progressiivisesta verojärjestelmästä johtuen on lisäksi tarpeen tietää yrittäjän muualta saamat ansio- ja pääomatulot. Yrittäjän verojen laskemisessa oletetaan, että yrityksestä nostettava tulo lisätään muiden tulojen päälle.⁶

Tämän luvun laskelmissa yrityksen tulos ennen palkkaa voi poiketa bruttotulosta. Tämä muutos vaikuttaa verojen laskentaan kahdella tavalla. Tilanteissa, joissa tulos ennen palkkaa ja veroja ylittää bruttotulon, yritykselle kertyy *jakamatonta voittoa*, josta maksetaan pelkästään yhteisöveroa. Toiseksi tilanteissa, joissa yrityksen tulos ei riitä ilmoitetun bruttotulon maksamiseen, syntyy *tuloksen ylittävää jaettavaa tuloa*. Tämä on mahdollista esimerkiksi silloin, kun jaetaan voittoja vapaan pääoman rahastosta. Osingon verotuksen kannalta se merkitsee, että yrityksellä ei ole verotettavaa tulosta kyseisenä vuonna, joten tuloksen ylittävältä osalta osingosta maksetaan veroja vain henkilötasolla. Yrityksen tuloksen ollessa tappiollinen, sille kertyy uusia vähennyskelpoisia tappioita, joilla on tappiontasausjärjestelmän myötä jokin arvo tulevaisuudessa. Tämän raportin laskelmissa kuitenkin oletetaan, että tappioita ei voida hyödyntää tulevaisuudessa. Tappiolliselle yritykselle se merkitsee, että itselleen palkkaa maksava yrittäjä ei saa palkan maksamisen myötä liittävää veroetua.⁷ Keskeiset käsitteet määritelmien on koottu taulukkoon 1.

⁶Esimerkiksi nykyjärjestelmässä omasta yrityksestä aiheutuvien veronalaisten pääomatulojen (10 000 euroa) veroiksi tulee 3 200 euroa, kun yrittäjällä on muuta pääomatuloa 50 000 euroa. Ilman muita pääomatuloja verojen suuruus olisi 3 000 euroa.

⁷Jos tulevaisuuden tappiontasaukselle annettaisiin jokin arvo, niin palkan maksamisen myötä tappio kasvaisi ja myös tulevaisuuden vanhojen tappioiden arvo nousisi.

Käsite	Kuvaus
Tulos ennen palkkaa	Yrittäjän osuus yrityksen tuloksesta ennen yrittäjälle maksettua palkkaa sekä veroja ja maksuja.
Brutto-osinko	Yrittäjän osuus osinkona jaetusta voitosta ennen yhteisöveroa.
Yrittäjän bruttotulo	Yrittäjän nostama tulo yrityksestä ennen veroja ja maksuja. Sisältää yrittäjän palkan, palkan sivukulut ja brutto-osingon.
Jakamaton voitto	Se osa tuloksesta ennen palkkaa, joka ylittää bruttotulon.
Tuloksen ylittävä jaettava tulo	Se osa bruttotulosta, joka ylittää tuloksen ennen palkkaa

Taulukko 1: Aineistotarkasteluissa käytetyt käsitteet

Yrittäjän tulo määritellään laskelmissa laajasti. Bruttotulon lisäksi niissä otetaan huomioon myös yrittäjän omistusosuutta vastaava voitto-osuus yrityksen jakamattomasta voitosta ja siihen kohdistuvat verot.

	Keskiarvo, €	Mediaani, €	N
Nettovarallisuus	295 129	81 124	30 159
Bruttotulo	63 714	44 625	30 159
Brutto-osinko	34 519	12 044	30 159
Yrittäjän palkka	34 073	30 669	25 843
Jakamaton voitto	52 502	18 495	18 886
Tuloksen ylittävä jaettava tulo	29 838	11 806	11 271
Muut ansiotulot	15 280	3 933	13 994
Eläketulot	20 114	15 579	4 860
Muut pääomatulot	22 152	3 780	20 828

Taulukko 2: Tunnuslukuja vuoden 2010 aineistosta

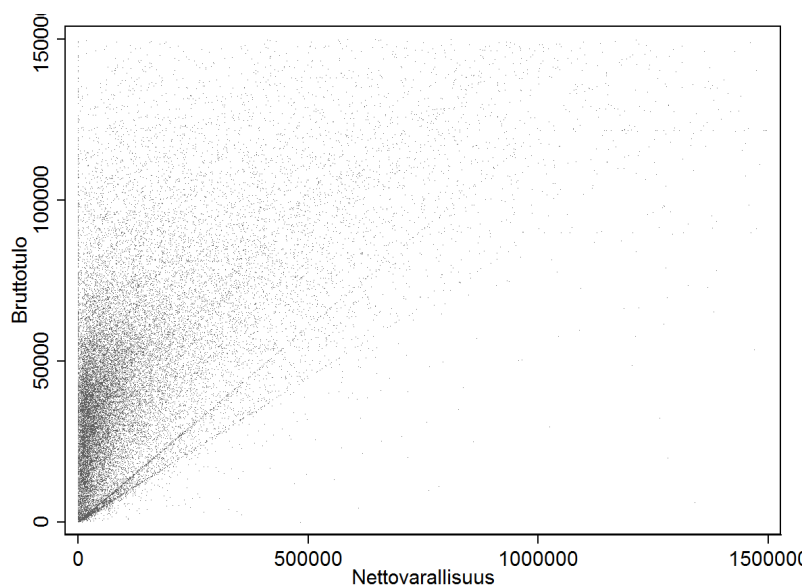
Taulukossa 2 esitetään aineiston tunnuslukuja.⁸ Nettovarallisuus kuvaa pääosakkaan omistusosuutta vastaavaa osuutta yrityksen koko nettovarallisuudesta. Yrittäjän keskimääräinen osuus nettovarallisuudesta on noin 300 000 euroa, mutta mediaani vain hieman yli 80 000 euroa. Yrittäjille on maksettu palkkaa ja osinkoa (sisältäen maksut ja yhteisöveron) keskimäärin 60 000 euroa ja yhteensä 1,9 miljardia euroa. Verovuoden tuloksesta yrityksiin jätettiin keskimäärin 53 000 euroa eli yhteensä 990 miljoonaa euroa. Yrittäjät nostavat lisäksi yhteensä 340 miljoonaa euroa verovuoden tuloksen ylittävää bruttotuloa. Yrittäjää kohden tämä tekee 30 000 euroa.

⁸Nettovarallisuutta, bruttotuloa ja brutto-osinkoa lukuunottamatta, tunnusluvut on laskettu käyttäen vain nolasta poikkeavia havaintoja.

Nettovarallisuus Luokka, €	Yrittäjän palkka		Osinko yhteisöveron jälkeen		
	Keskiarvo, €	N	Keskiarvo, €	N	Kum. %
0 – 10 000	29 272	2 249	10 089	2 832	9,0
10 000 – 20 000	28 293	2 416	2 351	2 870	18,2
20 000 – 30 000	29 184	1 983	3 848	2 380	25,8
30 000 – 40 000	31 405	1 662	5 032	2 009	32,2
40 000 – 50 000	31 893	1 382	6 582	1 627	37,4
50 000 – 60 000	31 450	1 250	7 996	1 489	42,2
60 000 – 70 000	33 014	1 096	9 216	1 311	46,4
70 000 – 80 000	32 724	929	10 338	1 110	49,9
80 000 – 90 000	34 360	850	11 701	1 016	53,2
90 000 – 100 000	34 508	734	12 752	865	55,9
100 000 – 200 000	35 165	4 535	18 005	5 371	73,1
200 000 – 300 000	35 929	2 093	28 970	2 490	81,0
300 000 – 400 000	35 349	1 273	38 721	1 535	85,9
400 000 – 500 000	35 128	804	48 905	967	89,0
500 000 – 2 500 000	37 389	2 543	91 522	3 081	98,9
2 500 000 – 4 500 000	39 294	164	239 535	196	99,5
4 500 000 – 6 500 000	47 606	63	336 203	69	99,7
6 500 000 – 10 000 000	50 441	30	417 497	40	99,8
10 000 000 -	62 321	47	1 445 686	51	100,0

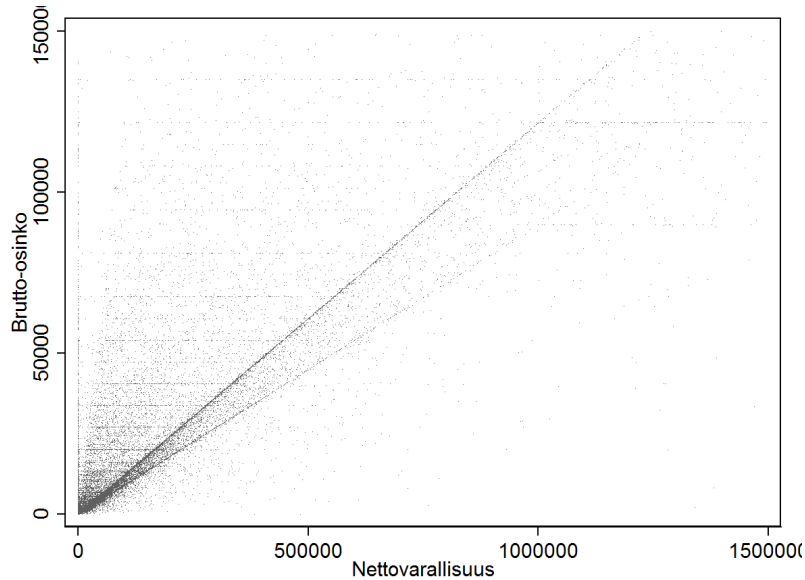
Taulukko 3: Aineisto nettovarallisuuden mukaan

Taulukossa 3 aineisto on jaettu nettovarallisuusluokkiin. Pääosa yrittäjistä on nettovarallisuudeltaan pieniä ja nostavat suuren osan tuloistaan palkkana. Nettovarallisuuden kasvaessa osingon osuus yrittäjän tuloista nousee. Selvästi suuremmilla yrityksillä osinko ylittää palkan moninkertaisesti. Tällaisia yrityksiä on aineistossa suhteellisen vähän. Vain noin prosentilla nettovarallisuus ylittää 2 500 000 euroa.

Kuvio 4: Nettovarallisuuden ja bruttotulon hajontakuvi

Kuviossa 4 esitetään yrittäjien bruttotulot ja nettovarallisuudet. Kukin piste kuvaa yhtä yrittäjää. Havainnot keskittyvät pieniin bruttotuloihin ja nettovarallisuuksiin. Kuvioon muodostuu kaksi yhtenäisempää “viivaa” sellaisiin kohtiin, joissa osinkoa jaetaan noin 9 prosenttia nettovarallisuudesta ja palkkaa ei jaeta. Niille yrityksille, jotka maksavat yhteisöveroa, viiva on 12 prosentin kohdalla.⁹ Niille, jotka eivät maksa, viiva on 9 prosentin kohdalla.

Kuvio 5: Nettovarallisuuden ja brutto-osingon hajontakuvi

Kuviossa 5 esitetään jaetun brutto-osingon (ennen yhteisöveroa) ja nettovarallisuuden hajontakuvi. Kuviosta käy selvästi ilmi, että suuri osa yrittäjistä nostaa osinkoa 9 prosenttia nettovarallisuudesta. Tämä on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa (Harju ym., 2010). Kuviossa on kaksi “viivaa” samasta syystä kuin kuviossa 4.

4.2 Kehysriihipäätöksen vaikutus yrittäjien veroihin

Kehysriihessä ehdotettujen muutosten vaikutusta yrittäjien osinkoverotukseen arvioidaan poikkileikkausaineistolla simuloimalla yrittäjälle ja hänen omistamalleen yritykselle muodostuvat verot ja maksut vuoden 2013 verojärjestelmässä sekä RIIHI 2:ssa. Laskelmissa yrittäjä valitsee palkan ja osingon yhdistelmän optimaalisesti kummassakin verojärjestelmässä. Veroaste saadaan jakamalla verot ja maksut bruttotulon ja jakamattoman voiton summalla:

$$\text{veroaste} = \frac{\text{yhteisövero} + \text{sivukulut} + \text{ansiotulovero} + \text{pääomatulovero}}{\text{bruttotulo} + \text{jakamaton voitto}}$$

⁹Jos jaetaan osinkoa 9 prosenttia 500 000 euron nettovarallisuudesta, eli 45 000 euroa, tulo ennen yhteisöveroa on noin 60 000 euroa, joka vastaa noin 12 prosenttia $\left(\frac{0,09}{1-0,245}\right)$ nettovarallisuudesta.

Veroasteen muutos lasketaan seuraavasti:

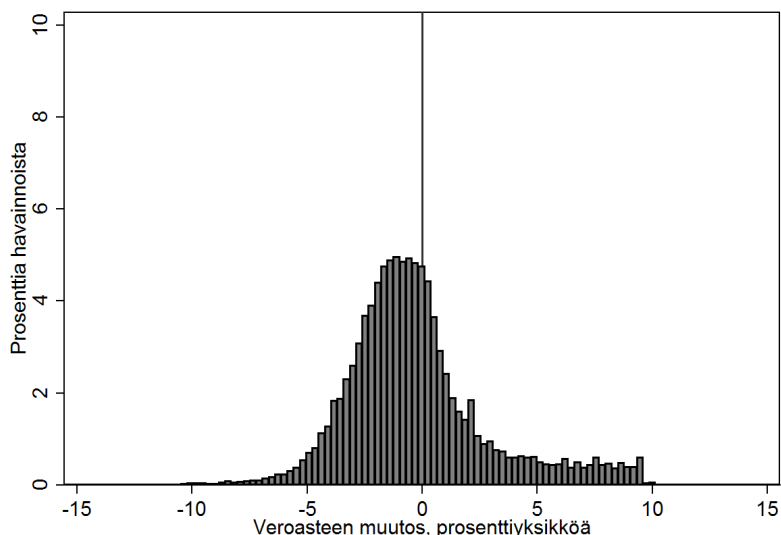
$$muutos = veroaste_{RIIHI2} - veroaste_{NYKY}$$

Positiivinen luku tarkoittaa sitä, että yrittäjän kokonaisveroaste nousee kehysriihipäätöksen myötä.

Muutos siis ottaa huomioon sekä verotuksen välittömän kevenemisen tai kiristymisen että verorasituksen muutoksen sen vuoksi, että palkan ja osingon maksamisen suhde muuttuu. Veromuutoksella voidaan olettaa olevan myös muita käyttäytymisvaikutuksia, joiden arvioiminen luotettavasti on hankalaa. Tästä syystä näitä ei ole laskelmissa otettu huomioon.

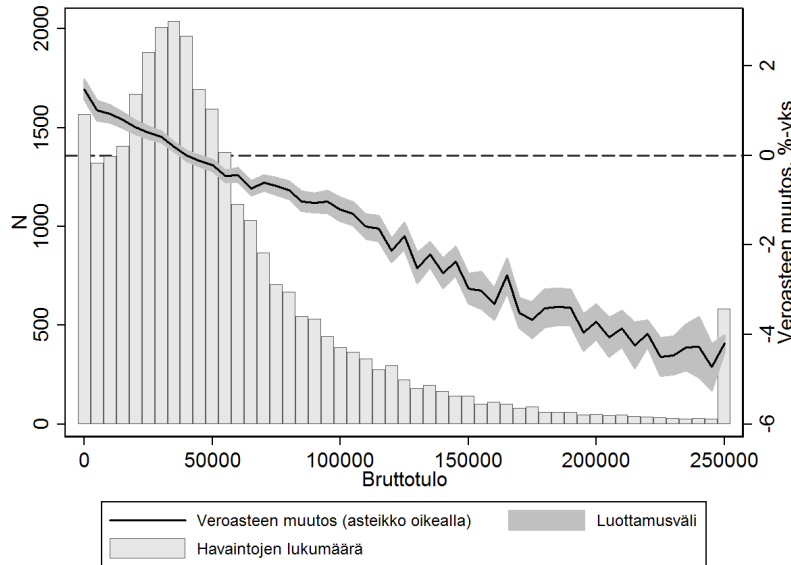
4.2.1 Veroasteen muutokset

Kuviosta 6 nähdään veroasteen muutokset siirryttäessä nykyjärjestelmästä RIIHI 2:een. Veroaste muuttuu korkeimmillaan noin kymmenen prosenttiyksikköä. Suurin osa havainnoista sijaitsee hieman nollan alapuolella eli valtaosalle yrittäjistä muutos tulee keventämään verotusta. Tarkasteltu aineisto perustuu osinkoa jakaneisiin yhtiöihin, joten se ei sisällä lainkaan sellaisia yrityksiä, jotka ovat maksaneet pääosakkaalle pelkästään palkkaa. Näiden yrittäjien puuttumisen takia kuvion 6 muutosten jakauma voi olla osittain puutteellinen. Edellä luvussa 3 todettiin, että pienillä tulotasoilla vain palkkaa maksavan yrittäjän verotus ei muutu lainkaan RIIHI 2:n seurauksena, jolloin kuviosta saattaa puuttua siinä esitettyä suurempi keskittymä nollan kohdalta.

Kuvio 6: Veroasteen muutosten jakauma

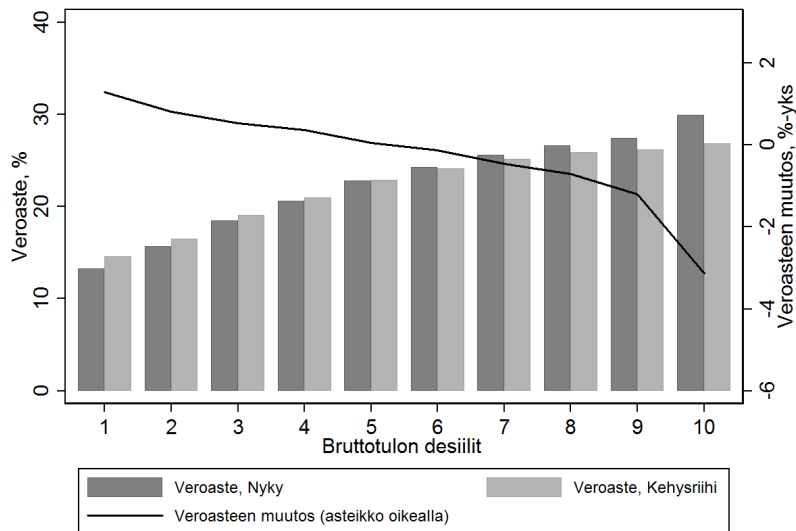
Kuviossa 7 havainnollistetaan veroasteiden keskimääräisiä muutoksia (yhtenäinen musta viiva) bruttotulon mukaan.¹⁰ Kuvioista nähdään myös havaintojen lukumäärät (pylväät) eri tulotasoilla. Suuri osa havainnoista on keskittynyt 30 000 – 50 000 euron bruttotuloille. Näillä tuloilla veroasteiden keskimääräiset muutokset ovat pieniä. Kuvion perusteella suurimmat veroasteen keskimääräiset nousut kohdistuvat yrittäjiin, joiden vuoden 2010 bruttotulo oli matala. Bruttotulon noustessa yli 40 000 euron, veroasteet keskimäärin laskevat. Kaikkein eniten ne keskimäärin laskevat suurimmilla bruttotuloilla.

Kuvio 7: Veroasteen muutokset bruttotulon mukaan

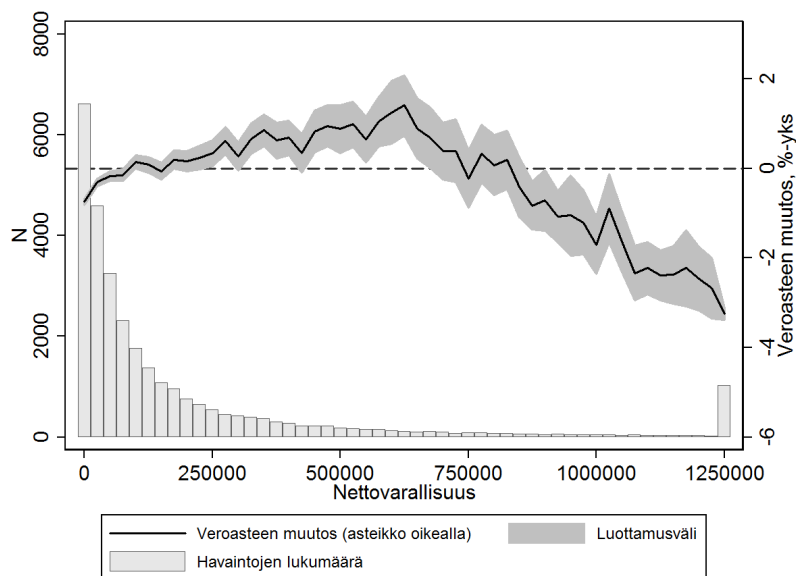
Kuviossa 8 tarkastellaan kuvion 7 tapaan veroasteiden muutoksia bruttotulon mukaan, mutta karkeammalla tasolla. Yrittäjät on jaettu desiileihin bruttotulon mukaan. Havaintojen perusteella viisi eniten yrityksestä tuloa nostavaa ryhmää (desiilit 6 – 10) keskimäärin hyötyvät verotuksen muutoksesta. Kuvioista nähdään myös, että keskimääräinen veroaste nousee bruttotulon myötä. RIIHI 2:ssa desiilien väliset veroaste-erot ovat pienemmät kuin nykyjärjestelmässä. Liitteen B kuviossa 19 on kuvattu kunkin ryhmän muutosten jakaumat erikseen. Kuvioista nähdään ryhmien sisäisen vaihtelun olevan suurta ja että kaikissa desiileissä on sekä hyötyjiä että kärsijöitä.

¹⁰Viivan ympärillä oleva harmaa väri kuvaa keskiarvon 95 prosentin luottamusväliä. On syytä huomata, että tämä ei tarkoita, että 95 prosenttia havainnoista olisi tällä välillä. Jakaumia on havainnollistettu liitteessä B.

Kuvio 8: Veroasteen keskimääräinen muutos bruttotulon desiilien mukaan

Kuviossa 9 on esitetty veroasteen keskimääräiset muutokset nettovarallisuuden eri tasoilla. Nettovarallisuudeltaan pienimpien ja suurimpien yritysten veroaste keskimäärin laskee. Nettovarallisuuden ollessa 100 000 – 900 000 euroa, veroaste keskimäärin nousee. Havaintojen perusteella valtaosa yrityksistä on pieniä ja muutokset ovat keskittyneet nollan tuntumaan. Koska pieniä yrityksiä on paljon, keskimääräisen muutoksen luottamusväli on pieni. Pienillä nettovarallisuuksilla tapahtuu kuitenkin myös suuria veroasteen muutoksia, kuten edellä esimerkkilaskelmienkin yhteydessä todettiin. Tämä voidaan havaita myös muutosten jakaumista, jotka on esitetty nettovarallisuusdesiileittäin liitteen B kuviossa 20. Tästä nähdään myös, että kaikilla nettovarallisuuden tasoilla veroasteen muutoksessa on paljon vaihtelua.

Kuvio 9: Veroasteen muutokset nettovarallisuuden mukaan

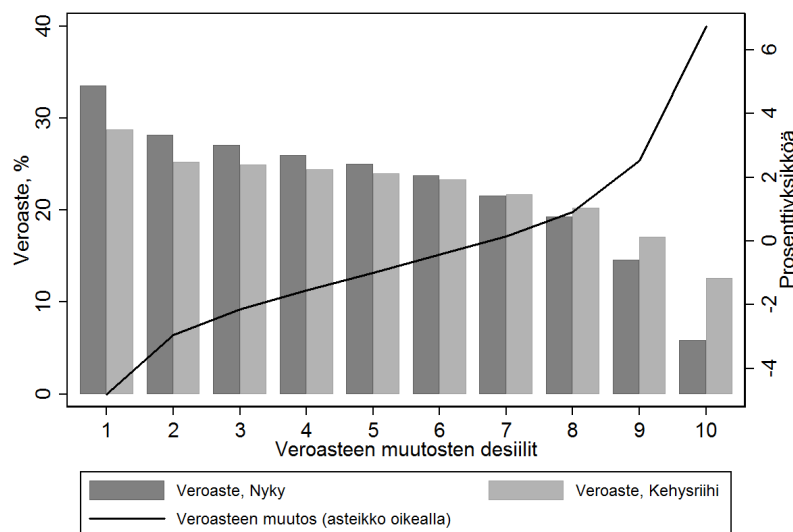
4.2.2 Muutoksia selittäviä tekijöitä

Seuraavaksi yrittäjät jaetaan veroasteen muutosten perusteella desiileihin (Taulukko 4). Ensimmäinen ryhmä muodostuu veromuutoksesta eniten hyötävistä yrittäjistä ja viimeinen ryhmä niistä, joiden verorasitus kasvaa eniten. Näiden ryhmien avulla voidaan havainnollistaa veroasteen muutoksiin vaikuttavia tekijöitä ja kuvata yritysten ominaisuuksia kussakin ryhmässä (Kuviot 10 – 12).

Ryhmä	Veroaste		Veroasteen muutos			
	Desiili	Nykyjärjestelmä	RIIHI 2	Minimi	Maksimi	Keskiarvo
1		33,5	28,7	-12,6	-3,5	-4,8
2		28,2	25,2	-3,5	-2,5	-2,9
3		27,1	24,9	-2,5	-1,8	-2,1
4		26,0	24,4	-1,8	-1,3	-1,5
5		25,0	24,0	-1,3	-0,7	-1,0
6		23,7	23,3	-0,7	-0,2	-0,4
7		21,6	21,7	-0,2	0,4	0,1
8		19,3	20,2	0,4	1,5	0,9
9		14,6	17,1	1,5	4,1	2,5
10		5,8	12,6	4,1	10,1	6,7

Taulukko 4: Veroasteen muutosten desiilit

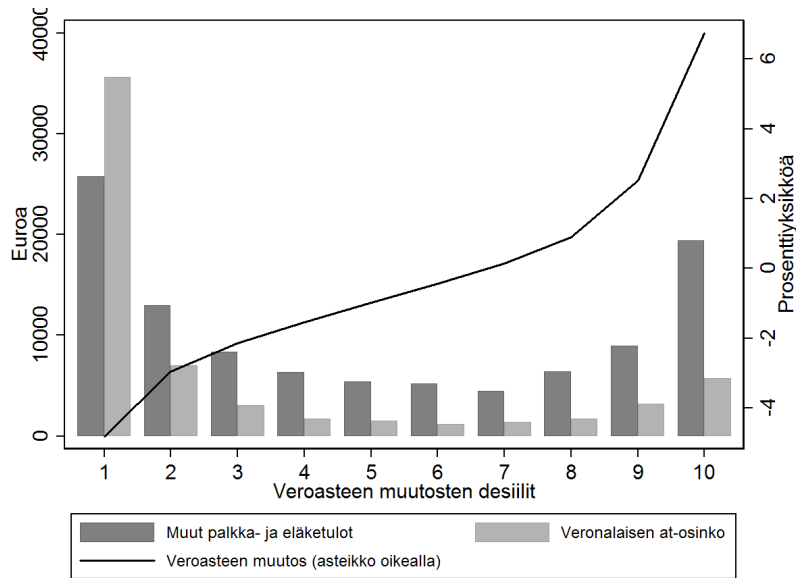
Kuvion 10 pylväät kuvaavat veroasteita nykyjärjestelmässä (tummemmat pylväät) ja RIIHI 2:ssa (vaaleammat). Yhtenäinen käyrä kuvastaa veroasteen muutosta kussakin desiilissä (prosenttiyksiköinä; oikea asteikko).¹¹ Kuvio 10 kertoo veroasteen pienenevän (desiili 1) sellaisilla yrittäjillä, joilla veroaste on nykyjärjestelmässä korkea. Voimakkaimman veroasteen nousun (desiili 10) puolestaan kokevat yrittäjät, jotka eivät juuri maksaisi veroja nykyjärjestelmässä.

Kuvio 10: Veroasteen keskimääräinen muutos desiilien mukaan

¹¹Sama käyrä on kuvattu myös kuvioissa 11 ja 12.

Kuviossa 11 nähdään muun palkka- ja eläketulon sekä nykyjärjestelmässä muodostuvan ansiotulo-osingon määrä veroasteen muutosten desiileissä. Suurimpina hyötyjinä (desiili 1) laskelmissa ovat sellaiset yrittäjät, joille kertyy nykyjärjestelmässä paljon ansiotulo-osinkoa ja joilla on paljon muuta ansiotuloa. Myös 10. desiilissä muiden ansiotulojen määrä on suuri, mutta ansiotulona verotettavaa osinkoa ei ole kertynyt yhtä paljon.

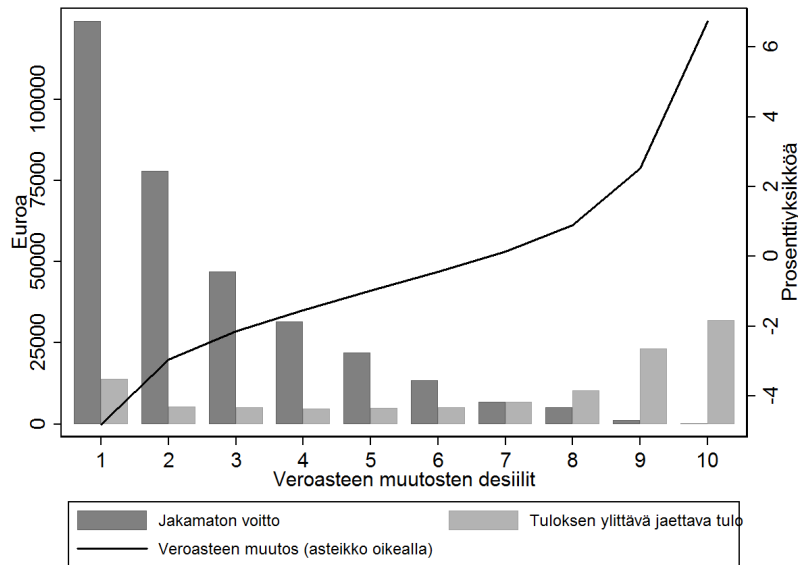

Kuvio 11: Muut tulot ja veronalainen ansiotulo-osinko veroasteen muutosten desiilien mukaan

Kuvion 11 taustalla olevia tekijöitä voidaan havainnollistaa seuraavalla esimerkillä. Tarkastellaan yritystä, jonka tulos ennen yrittäjän palkkaa on 40 000 euroa, nettovarallisuus 0 euroa ja yrittäjän bruttotulo 34 000 euroa. Lisäksi yrittäjällä on muuta ansiotuloa yhteensä 100 000 euroa. Yrittäjän kannattaa molemmissa verojärjestelmissä nostaa bruttotulo yrityksetään kokonaan osinkona. Nykyjärjestelmässä veroasteeksi muodostuu 48,2 prosenttia ja RIIHI 2:ssa 37,3 prosenttia. Molemmissa järjestelmissä 34 000 euron bruttotulosta maksetaan ensin yhteisövero (24,5 prosenttia vs. 20 prosenttia) ja sen jälkeen loppu jaetaan osinkona. Nykyjärjestelmässä yrityksestä nostettava ansiotulo-osinko päättyy suoraan valtiontuloveroasteikon korkeimmille rajaveroasteille. RIIHI 2:ssa sama tulo verotetaan pääomatulona, jonka veroaste ilman yhteisöveroa on 25,5 prosenttia ($0,85 \times 0,30$). Veroaste pienenee lähes 11 prosenttiyksikköä, koska yrittäjällä on paljon muuta ansiotuloa.

Kuvio 12 kertoo yritykseen kyseisenä vuonna jäävän keskimääräisen jakamattoman voiton sekä tuloksen ylittävän jaettavan tulon veroasteen muutosten desiileissä (vrt. Taulukko 4). Kuvioista nähdään selkeä ero ryhmien välillä. Veromuutoksesta hyötyvät eniten sellaiset yrittäjät, jotka jättävät voittoja yritykseen (desiili 1). Jakamattoman voiton yhteisöverokanta pienenee RIIHI 2:ssa, jolloin kyseisessä ryhmässä olevat yrittäjät hyötyvät.

Toisessa päässä (desiili 10) puolestaan bruttotulo ylittää selvästi verovuoden tuloksen, jolloin yritys ei maksa yhteisöveroa koko jaetusta voitosta. Ryhmään kuuluvat yrittäjät eivät siis hyödy yhteisöverokannan alentamisesta tai hyötyvät siitä vain vähän. Tarkasteltaessa yrittäjän veroja yksittäisenä vuonna, osa yrittäjistä on voinut nostaa tuloja käytännössä jopa ilman veroja. Näin on käynyt, jos yrityksellä ei kyseisenä vuotena ole ollut verotettavaa tulosta ja osinko on ollut henkilötasolla verovapaa tai palkkaa on maksettu hyvin vähän.

Kuvio 12: Jakamattoman voiton sekä tuloksen ylittävän jaettavan tulon määrä veroasteen muutosten desiilien mukaan

Kuviossa 12 havaittua tuloksen ylittävän jaettavan tulon vaikutusta veroasteen muutokseen voidaan havainnollistaa seuraavalla esimerkillä. Tarkastellaan yritystä, jonka tulos ennen palkan maksua on 0 euroa, nettovarallisuus on 50 000 euroa ja bruttotulo 20 000 euroa. Nykyjärjestelmässä yrittäjän kannattaa käytännössä maksaa pelkästään osinkoa. Veroasteeksi muodostuu tällöin 2 prosenttia. RIIHI 2:ssa optimaalinen palkka on noin 16 000 euroa, jolloin veroasteeksi muodostuu 9,1 prosenttia. Verotus siis kiristyy noin 7 prosenttiyksikköä.

Laskelmissa havaittu muutos kuvaa pelkästään tarkasteluvuodelle kohdistuvien verojen muutosta. Pidemmällä aikavälillä koko brutto-osinko verotetaan alemmalla yhteisöverokannalta.¹² Sovellettaessa tätä tarkastelutapaa äskeiseen esimerkkitaipaukseen nykyjärjestelmän kokonaisveroaste olisi 15,1 prosenttia ja RIIHI 2:n kokonaisveroaste 16,1 prosenttia. Luvun 4.3 laskelmissa pyritään poistamaan yrityksen vuosituloksen vaihtelun aiheuttamia ongelmia.

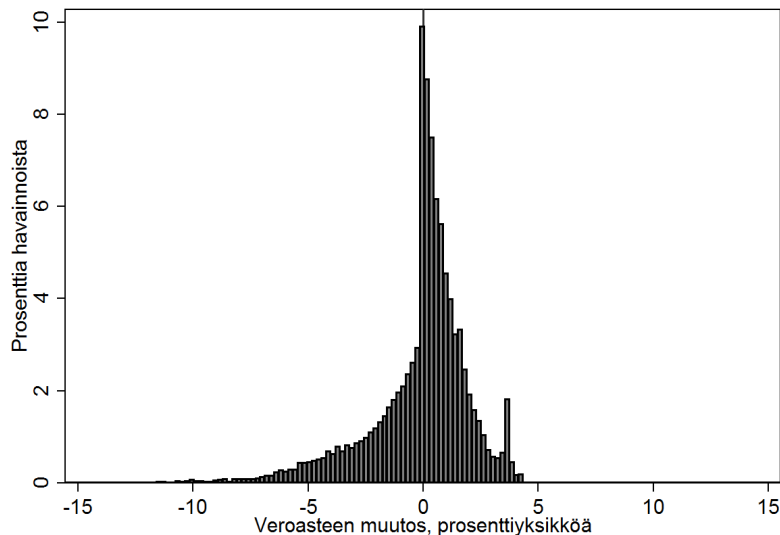
¹²Todellisuudessa emme voi tietää millaisia voittoja uudessa verojärjestelmässä tulee kertymään. Laskelmissa näiden oletetaan pysyvän samanlaisina kuin aineistossa havaitut.

4.3 Tuloksen vaihtelun tasoittaminen

Verojen muutosten tarkastelussa yksittäisen vuoden poikkileikkausaineiston käyttäminen muodostaa joitakin ongelmia. Osa aineiston yrityksistä on tarkasteluvuonna tappiollisia tai niiden verotettava tulos on vanhoista tappioista johtuen nolla. Tästä seuraa, että yritykset eivät maksa yhteisöveroä, eikä yrittäjä saa tulolajinvalintaa tehdessään veroetua palkan vähennyskelpoisuudesta verotuksessa.

Yksi tapa pyrkiä välttämään yksiperiodisen tarkastelun ongelmia on suorittaa simulointi siten, että yrityksen tulos ennen palkkaa asetetaan vastaamaan aineistosta laskettua bruttotuloa. Tämä tarkoittaa sitä, että yritykseen ei jää jakamatonta voittoa ja että jaetuista voitoista maksetaan täysimääräinen yhteisövero. Tämä oletus tarkoittaa samalla sitä, että yrityksellä ei ole käytettävissä vanhoja tappioita. Näin muodostettu tarkastelu antaa hyvän vertailukohdan luvun 4.2 laskelmille sekä täydentää näitä.

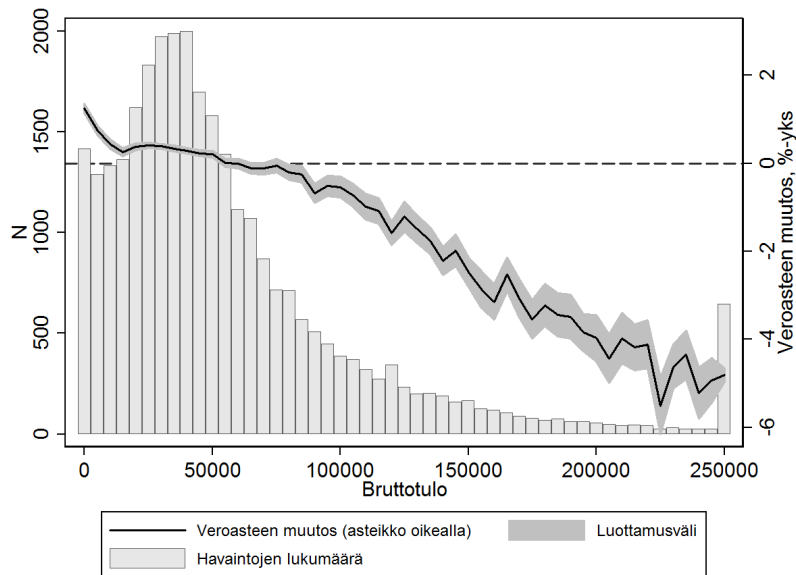
Kuviosta 13 nähdään veroasteen muutosten jakauma, kun tulos ennen palkkaa oletetaan bruttotulon suuruiseksi. Suurimmalla osalla yrittäjistä veroaste ei juurikaan muutu siirryttäessä nykyjärjestelmästä RIIHI 2:een. Veroaste voi ylimmillään nousta noin neljä prosenttiyksikköä ja laskea runsaat 10 prosenttiyksikköä. Edellisen luvun laskelmiin verrattuna suurimmat veroasteen nousut poistuvat. Syy tähän on se, että tässä laskelmassa myös tappiolliset ja nollatuloksen tehneet yritykset hyötyvät yhteisöverokannan laskusta (vrt. Kuvio 6). Lisäksi sellaisten yrittäjien osuus, joiden veroaste ei muutu lainkaan, kasvaa selvästi.

Kuvio 13: Veroasteen muutosten jakauma

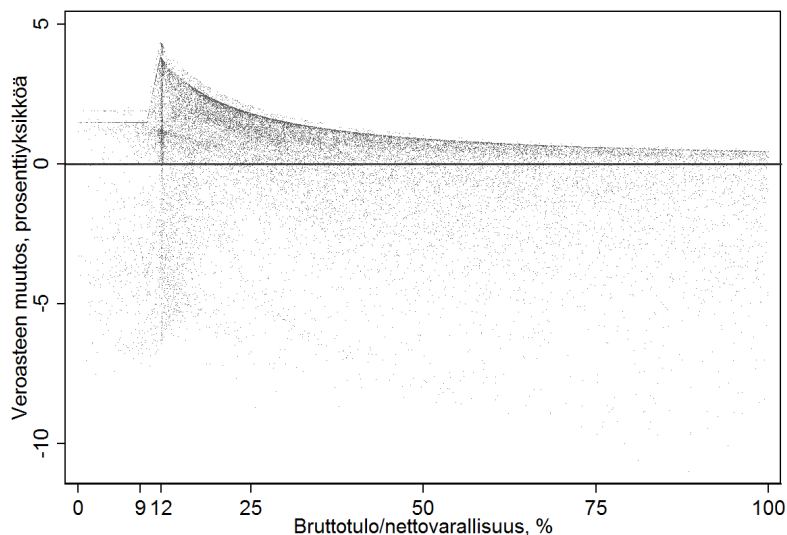
Kuvioissa 14 – 16 tarkastellaan veroasteen muutoksia eri muuttujien mukaan. Kuviossa 14 esitetään veroasteen keskimääräinen muutos bruttotulon mukaan. Kuvioista nähdään myös kunkin tulotason havaintojen lukumäärät. Alle 80 000 euron

bruttotuloilla veroaste keskimäärin nousee ja laskee sitä suuremmilla tuloilla. Aiemman luvun laskelmiin verrattuna veroasteet keskimäärin laskevat vasta hieman suuremmilla bruttotuloilla (vrt. Kuvio 7).

Kuvio 14: Veroasteen keskimääräinen muutos bruttotulon mukaan

Kuviossa 15 esitetään veroasteen muutos bruttotulon ja nettovarallisuuden välisen suhteen mukaan. Verotus kiristyy eniten sellaisilla yrittäjillä, jotka ovat toimineet nykyjärjestelmän kannusteiden mukaan ja nostaneet yrityksestä juuri 9 prosenttia nettovarallisuudesta, mutta kuitenkin alle 60 000 euroa.¹³ He kärsivät tällöin tuotto-prosentin alenemisesta ja huojennetun osingon verotuksen kiristymisestä. Veroasteen nousu on kuitenkin enimmilläänkin suhteellisen pieni, noin 4 prosenttiyksikköä.

Kuvio 15: Veroasteen muutos bruttotulon ja nettovarallisuuden suhteen mukaan

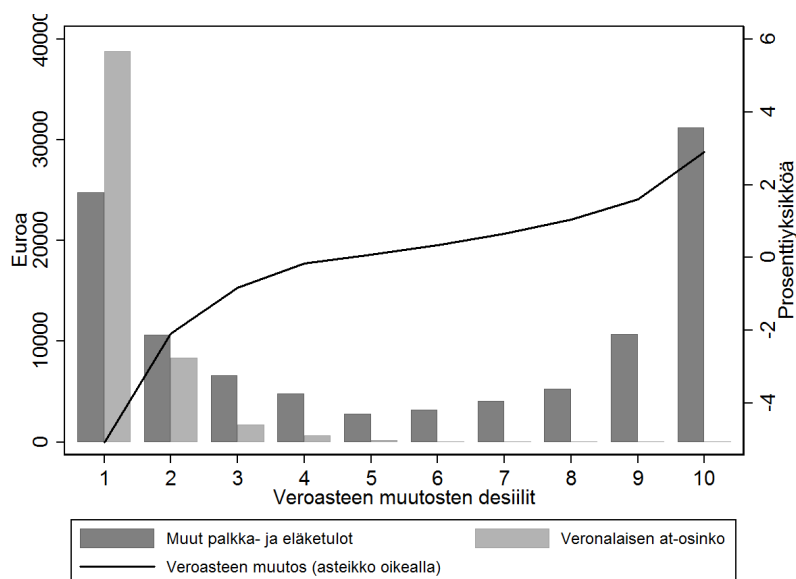
¹³On kuitenkin perusteltua olettaa, että ehdotettu verojärjestelmä vaikuttaa myös yrittäjän bruttotulon suuruuteen. Tässä laskelmassa käyttäytymisvaikutukset on kuitenkin huomioitu ainoastaan palkan ja osingon välisen suhteen valinnan osalta.

Yrittäjät jaetaan seuraavaksi veroasteen muutosten perusteella desiileihin (Taulukko 5). Veromuutoksesta eniten hyötyvät yrittäjät sijoittuvat ensimmäiseen ryhmään ja eniten kärsivät viimeiseen ryhmään. Taulukosta nähdään, että veroaste pienee eniten sellaisilla yrittäjillä, joiden veroaste on nykyjärjestelmässä ollut korkein. Keskimääräinen veroaste laskee tällöin 40 prosentista noin 35 prosenttiin (desiili 1). Edellisen luvun laskelmiin verrattuna keskimääräiset veroasteet ovat korkeammat, koska niissä oletettiin että yritys ei maksa yhteisöveroa, jos sillä ei ole verotettavaa tulosta (vrt. Taulukko 4). Lisäksi veroasteen keskimääräiset nousut pienenevät.

Ryhmä	Veroaste		Veroasteen muutos		
	Nykyjärjestelmä	RIIHI 2	Minimi	Maksimi	Keskiarvo
1	39,9	34,9	-12,8	-3,1	-5,1
2	34,8	32,7	-3,1	-1,3	-2,1
3	31,5	30,6	-1,3	-0,4	-0,8
4	27,7	27,5	-0,4	-0,0	-0,2
5	16,3	16,4	-0,0	0,2	0,1
6	22,0	22,4	0,2	0,5	0,3
7	22,9	23,6	0,5	0,8	0,6
8	23,3	24,3	0,8	1,3	1,0
9	24,2	25,9	1,3	2,0	1,6
10	24,8	27,7	2,0	4,5	2,9

Taulukko 5: Veroasteen muutosten desiilit.

Kuviossa 16 esitetään yrittäjän muut ansiotulot ja nykyjärjestelmässä ansiotulona verotettava osinko veroasteen muutosten desiileissä. Veroaste kevenee keskimäärin eniten sellaisilla yrittäjillä, joilla on nykyjärjestelmässä paljon ansiotulo-osinkoa ja muuta palkkatuloa. Nykyjärjestelmässä muut palkkatulot nostavat ansiotulo-osingon veroastetta. Vastaava havainto tehtiin jo aiemmissa laskelmissa (vrt. Kuvio

Kuvio 16: Muiden tulojen ja veronalaisen ansiotulo-osingon määrä veroasteen muutosten desiilien mukaan

11). Jakamaton voitto ei sisälly tämän luvun laskelmissa yrittäjän tuloon eikä siitä maksetut verot yrittäjän veroihin. Lisäksi jaetusta voitosta maksetaan aina yhteisövero. Näistä oletuksista seuraa suurten verojen muutosten väheneminen verrattuna luvun 4.2 laskelmiin (vrt. Kuvio 12).

5 Esityksen vaikutukset kannusteeseen investoida

Edellä olemme arvioineet kehysriihen osinkoveropäätöksen vaikutuksia listaamattomasta yhtiöstä saadun tulon veroasteeseen. Tarkastelussa otimme huomioon veromuutosten vaikutukset siihen, missä muodossa yrittäjän kannattaa nostaa tulonsa yrityksestä. Kyseinen valinta on puhtaasti staattinen, yksiperiodinen. Kehysriihen veropäätöksillä voi olla vaikutuksia myös yrityksen ja yrittäjän dynaamisiin päätöksiin, kuten tulojen ajoitukseen ja investointeihin.

Tässä luvussa arvioimme esityksen vaikutuksia listaamattoman yhtiön kannusteeseen investoida. Tätä kysymystä kuvaamme vertailemalla investoinnin tuottovaatimusta nykyjärjestelmän ja RIIHI 2:n välillä. Tuottovaatimuksella tarkoitetaan sitä tuoton vähimmäistasoa ennen veroja, joka juuri riittää kattamaan investoinnin rahoittajalle maksettavan korvauksen (verojen jälkeen) sekä omistajan ja yrityksen verot. Rahoittaja vaatii yritykseen tehdyiltä sijoitukselta samaa tuottoa, minkä saa vaihtoehtoiselle sijoituskohteelle. Vaihtoehtoistuotto ajatellaan koroksi, joka verotetaan korkotulon veroasteella.

Verojärjestelmä on neutraali investointien suhteen eli ei vääristä päätöstä investoida yritykseen, jos investoinnin tuottovaatimus on sama kuin vaihtoehtoisen kohteen tuotto ennen omistajan veroja. Jos tuottovaatimus on alempi, verotus synnyttää ylimääräisen kannusteen investoida reaali-pääomaan, mikä voi johtaa siihen, että pääoma ei kohdennu tuottavimpiin kohteisiin. Jos tuottovaatimus on vertailutuottoa korkeampi, verotus nostaa investointikynnystä ja vähentää yritysten investointeja.

Uudistuksen kannustevaikutusten arvioimisen tekee hieman hankalaksi se, että investoinnin tuottovaatimus riippuu siitä, miten yrittäjän osinkotulo asettuu suhteessa osinkoverotuksen kynnyksiin. Kynnyksiä on kaksi, tuottoasteraja (nykyisin 9 prosenttia ja RIIHI 2:ssa 8 prosenttia) ja huojetun osingon euromääräinen yläraja (60 000 euroa nykyisin ja 150 000 euroa esityksessä). Kahdesta eri tavoin määräytyvästä rajasta seuraa se, että erilaisia tapauksia on kaikkiaan neljä. Taulukossa 6 tarkastellaan investoinnin tuottovaatimusta kaikissa neljässä vaihtoehdossa. Investoinnin rahoitusvaihtoehtoja on kaksi, pidätetyt voitot ja uusi osakepääoma. Korko oletetaan 4 prosentiksi, taloudessa ei ole inflaatiota ja investointi oletetaan kulumattomaksi, minkä takia sen hankintamenosta ei tehdä verotuksessa poistoa.¹⁴

¹⁴Tuottovaatimuksen johtamista ja laskelmien oletuksia kuvataan erillisessä liitemuistiossa, joka toimitetaan pyydettyäessä.

Laskelmia voidaan tulkita seuraavasti: Neutraalisti investointeja kohtelevassa verojärjestelmässä investoinnin tuottovaatimus on 4 prosenttia. Verotus vääristää yritysten investointivalintoja, jos tuottovaatimus poikkeaa tästä.

		Nykyjärjestelmä	RIIHI 2
A Osinko alle kummankin rajan			
Rahoitus	Pidätetyt voitot	4,4	4,1
	Osakeanti	3,7	3,8
B Osinko alle tuottoasterajan, mutta yli eurorajan			
Rahoitus	Pidätetyt voitot	4,4	4,1
	Osakeanti	4,7	4,7
C Osinko yli tuottoasterajan, mutta alle eurorajan			
Rahoitus	Pidätetyt voitot	-2,1	1,7
	Osakeanti	-0,1	2,2
D Osinko yli kummankin rajan			
Rahoitus	Pidätetyt voitot	1,8	4,1
	Osakeanti	3,1	4,7

Taulukko 6: Listaamattoman yhtiön tuottovaatimus nykyjärjestelmässä ja RIIHI 2:ssa

Taulukon 6 mukaan pidätetyillä voitoilla rahoitetun investoinnin tuottovaatimus on sama vaihtoehdoissa A ja B. Tuottovaatimus alenee 4,4 prosentista 4,1 prosenttiin. Aleneminen johtuu yhteisöverokannan laskusta. Osinkoverotuksen muutokset eivät vaikuta tuottovaatimukseen, sillä pidätettyjen voittojen tuottovaatimus on näissä tapauksissa riippumaton osinkoverotuksesta.¹⁵

Osakeannilla rahoitetun investoinnin tuottovaatimus on tapauksessa A matala, hieman alle 4 prosenttia. Tämä seuraa pääomatulona verotettavan osingon verottamisesta huojennetuilla veroperusteilla (verovapaa nykyisin ja vain 25 prosenttia verollista RIIHI 2:ssa). Tapauksessa B tuottovaatimus on selvästi korkeampi, mikä johtuu siitä, että osingon kokonaismäärä ylittää euromääräisen rajan. Osingon rajaveroaste on siis korkeampi kuin tapauksessa A (osingosta verollista nykyjärjestelmässä 70 prosenttia). Kummassakaan tapauksessa uudistus ei vaikuta tuottovaatimukseen, mikä seuraa siitä, että osinkoverotuksen kiristyminen kompensoi yhteisöveron kevenemisen vaikutuksen.

Tapauksessa C, jossa osinko ylittää 9 tai 8 prosentin tuottoasterajan, mutta ei kuitenkaan euromääräistä rajaa, tuottovaatimus on hyvin matala. Nykyjärjestelmässä

¹⁵Yksi yritysverteorian perustuloksista, ns. uusi näkemys (ks. esim. King, 1977), toteaa juuri sen, että tiettyjen muun muassa järjestelmän pysyvyyttä ja verokantojen lineaarisuutta koskevien ehtojen täytyessä, osinkoverotus ei vaikuta pidätetyillä voitoilla rahoitetun investoinnin tuottovaatimukseen. Juuri tästä syystä tuottovaatimus on riippumaton RIIHI 2:n osinkoveromuutoksista ja myös siitä ylittyykö euromääräinen kynnys vai ei (A vs. B).

se voi olla negatiivinen, jos omistajan ansiotulon rajaveroaste on korkea. Taulukon laskelmissa rajaveroasteeksi on oletettu 50,5 prosenttia, joka on pysyvän järjestelmän ylin rajaveroaste nykyisin (ilman ns. solidaarisuusveroa). Myös RIIHI 2:ssa tuottovaatimus on matala. Matala taso selittyy kummassakin tapauksessa sillä, että yrityksen investoimista sen nettovarallisuus kasvaa ja omistaja hyötyy tästä kevyemmin verotettuna voitonjakona. Tämä mekanismi ei vaikuta osingon veroasteeseen vaihtoehtoissa A ja B, koska omistajan saama osinko on tuottoasterajaa pienempi. Tällöin pieni lisäinvestointi ei tuota omistajalle mainittua verosäästöä. Vaihtoehdossa D tämä mekanismi on mukana, mutta sen vaikutus on pienempi. Vaihtoehtoissa C ja D tuottoasterajan ylittävä tulo oletetaan osingoksi. Korkeilla tulotasolla tämä vastaa yrittäjän optimaalista valintaa.

Mitä päätelmiä voimme tehdä näistä laskelmista? Tarkastellaan kolmea esimerkkitapausta. Oletetaan, että yrittäjän kokonaan omistaman yhtiön nettovarallisuus on miljoona euroa ja hän nostaa 63 000 euroa yhtiöstään osinkoina, mikä on 6,3 prosenttia nettovarallisuudesta. Nykyjärjestelmän tuottoasteraja ei ylity mutta euroraja ylittyy. Yrittäjä edustaa siten luokittelumme tapausta B. Harkitessaan osakesijoitusta omaan yhtiöön, tällä sijoituksella rahoitettavan investoinnin tuottovaatimus on 4,7 prosenttia, mikä ylittää selvästi rahoitusmarkkinoilta saatavan tuoton. Verotus siis vähentää kannustetta rahoittaa investointihanketta uudella osakepääomalla. RIIHI 2:n muutos, jonka mukaan euromääräinen raja nousee 60 000 eurosta 150 000 euroon, johtaa nyt siihen, että yrittäjä siirtyy edustamaan luokittelun tapausta A. RIIHI 2:ssa hän voi saada lisätuotot huojennettuna osinkona, minkä seurauksena tuottovaatimus alenee 3,8 prosenttiin. RIIHI 2:een sisältyvä ehdotus euromääräisen kynnyksen nostamisesta vahvistaisi yrittäjien kannusteita investoida kuvatun kaltaisessa tapauksessa. Tämä vaikutus kohdentuu osingonsaajiin, joiden osinkotulo listaamattomista yhtiöistä on 60 000 – 150 000 euroa ja tuottoasteraja ei ole sitova.

Toisena tapauksena tarkastellaan yrittäjää joka sijoittuu ryhmään C. Oletetaan että nettovarallisuus on 200 000 euroa ja yrittäjä nostaa tuloa yrityksestä 70 000 euroa. Pääosa tulosta nostetaan palkkana. Olkoon yrittäjän rajaveroaste 42 prosenttia eli se rajaveroaste, joka on nykyisin voimassa tuloveroasteikon toiseksi ylimmällä portaalla (kun väliaikaista solidaarisuusveroa ei oteta huomioon). Nykyinen verotus kannustaa voimakkaasti investoimaan yritykseen. Tuottovaatimus on tällä ansiotulon rajaveroasteella nollan luokkaa (taulukon tapauksessa on oletettu korkeampi rajaveroaste, mistä syystä tuottovaatimus on negatiivinen). Investoinnin ei siis tarvitse tuottaa mitään ennen veroja antaakseen sijoittajalle saman tuoton verojen jälkeen, kuin rahoitusmarkkinoilta voi saada. Verotus voi tässä tapauksessa johtaa tehottoimiin investointeihin ja edelleen hyvinvointitappioihin. RIIHI 2:n muutokset veroperusteissa nostavat tuottovaatimuksen 1,7 – 2,2 prosenttiin. Vääristymä lievenee, mutta ei poistu kokonaan.

Kolmantena esimerkkinä tarkastellaan yrittäjää, jonka nettovarallisuus on suuri ja joka nostaa suuren osingon yrityksestään. Olkoon nettovarallisuus 2 miljoonaa euroa ja osinko 180 000 euroa. Tuottoasteraja on sitova ja eurorajat ylittyvät. Yrittäjä harkitsee uutta sijoitusta listaamattomaan yhtiöön. Nykyjärjestelmässä tuottovaa-

timus on matala, 3,1 prosenttia, mutta uudessa järjestelmässä 4,7 prosenttia. Uudistus heikentää tämän yrittäjän investointikannusteita. Verotus muuttuu selvästi kannustavasta investointeja vähentäväksi.

Yhteenvedona RIIHI 2 pienentää investoinnin tuottovaatimuksen suurimpia poikkeamia neutraalisuusnormista, mutta tuottovaatimus vaihtelee edelleen yrittäjän ja yrityksen olosuhteista riippuen. Tulosten perusteella ei voida päätellä, kuinka kokonaisinvestointien määrä muuttuu RIIHI 2:n seurauksena.

6 Loppupäätelmät

Olemme tarkastelleet, miten YEL-yrittäjän verorasitus muuttuu, kun nykyjärjestelmästä siirrytään kehysriihessä ehdotettuun verojärjestelmään. Tekemämme yhden periodin tarkastelut kuvaavat uudistuksen välittömiä verovaikutuksia yrittäjän kokonaisveroasteeseen. Yrittäjän oletetaan valitsevan palkan ja osingon välisen suhteen siten, että verojen jälkeinen tulo on mahdollisimman suuri. Uudistusesityksen dynaamisia vaikutuksia arvioimme luvussa 5 laskemalla vaikutuksia investoinnin tuottovaatimukseen.

Suurituloisten yrittäjien verotus kevenee kehysriihipäättöksen seurauksena. Erityisen paljon veroaste muuttuu sellaisilla yrittäjillä, joiden yrityksen tulos on kohtuullisen suuri, mutta nettovarallisuus on pieni. Nykyään tällaisten yrittäjien osingoista valtaosa on ansiotuloa, kehysriihen mukaisessa verojärjestelmässä pääomatuloa.

Verotus kiristyy selvimmin sellaisilla yrittäjillä, jotka maksavat osinkoa vähemmän kuin laskennallisen tuottoasteen verran nettovarallisuudesta (nykyään 9 prosenttia nettovarallisuudesta; kehysriihessä 8 prosenttia), mutta korkeintaan 60 000 euroa. Tällaisen osingonjaon kokonaisveroaste nousee 24,5 prosentista 26 prosenttiin.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että veromuutokset vaikuttavat yrittäjiin hyvin eri tavoin. Monien yrittäjien veroaste ei muutu juuri lainkaan. Enimmillään yrittäjän veroaste laskee tai nousee noin 10 prosenttiyksikköä. Muutoksiin vaikuttaa kuitenkin esimerkiksi se, onko yrityksellä aikaisempien vuosien tappioita ja mikä on bruttotulon suhde yrityksen tulokseen. Tämä johtuu muun muassa siitä, että tuloksen ylittävän jaettavan tulon osalta yhteisöverotusta ei otettu laskelmissa huomioon. Jos yritysten verorasitusta tarkasteltaisiin pitemmällä ajanjaksolla, yritysten väliset erot tasoittuisivat.

Arvioimme raportissa myös ehdotuksen vaikutuksia yrittäjän dynaamisiin valintoihin tarkastelemalla vaikutuksia investointikannusteisiin. Kehysriihipäättös pienentää investoinnin tuottovaatimuksen suurimpia poikkeamia neutraalisuusnormista, mutta tuottovaatimus vaihtelee edelleen selvästi riippuen yrittäjän ja yrityksen olosuhteista. Näin ollen ehdotettu järjestelmä on edelleen epäneutraali listaamattoman yhtiön investointien suhteen.

Viitteet

Harju, Jarkko, Karikallio, Hanna ja Matikka, Tuomas (2010). Listaamattomien osakeyhtiöiden osingonjako ja taserakenteet. VATT Muistiot 18, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

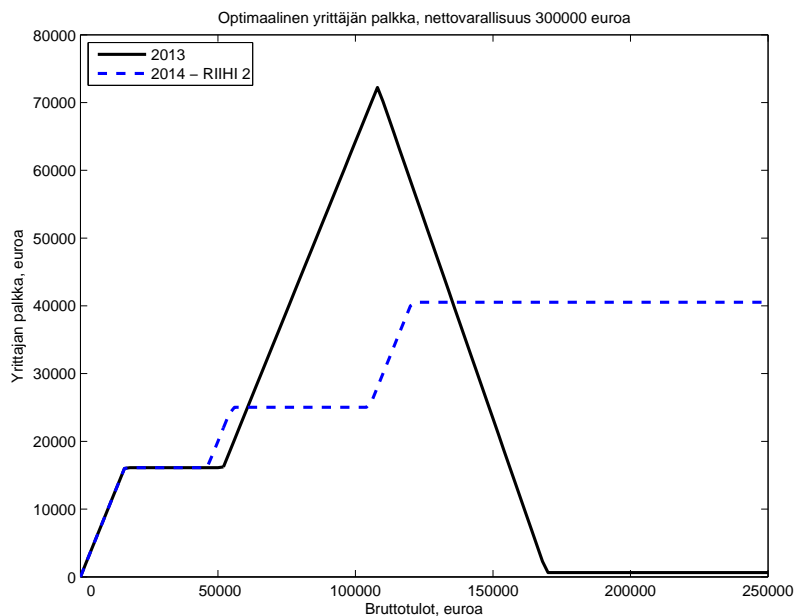
King, Mervyn A. (1977). *Public policy and the corporation*. Chapman and Hall.

Ropponen, Olli (2012). Yrittäjän verotuksen arviointi - mallikehikko ja simulointituloksia. VATT Muistiot 20, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

A Liite: Valinta palkan ja osingon välillä

Tässä liitteessä tarkastelemme yrittäjän valintaa palkan ja osingon välillä, kun yrittäjä nostaa koko bruttotulonsa näiden yhdistelmänä. On syytä huomata, että yrittäjällä on käytössään vain yksi päätösmuuttuja, eikä palkkaa ja osinkoa voi valita toisistaan riippumattomasti, vaan valitusta palkasta seuraa tietyn suuruinen osinko ja valitusta osingosta tietyn suuruinen palkka. Alla olevissa kuvioissa tarkastellaan optimaalista palkkaa (loppuosan ollessa osinkoa).

Kuviossa 17 havainnollistetaan YEL-yrittäjän palkanvalintaa nykyjärjestelmässä (yhtenäinen käyrä), ja RIIHI 2:n mukaisessa (viivoitettu käyrä), kun hänen kokonaan omistamansa yrityksen nettovarallisuus on 300 000 euroa.

Kuvio 17: Yrittäjän optimaalinen palkka, nettovarallisuus 300 000 euroa

Tulolajinvalinta on samankaltaista nykyisessä ja RIIHI 2:n mukaisessa verojärjestelmässä bruttotuloon 40 000 euroa asti:

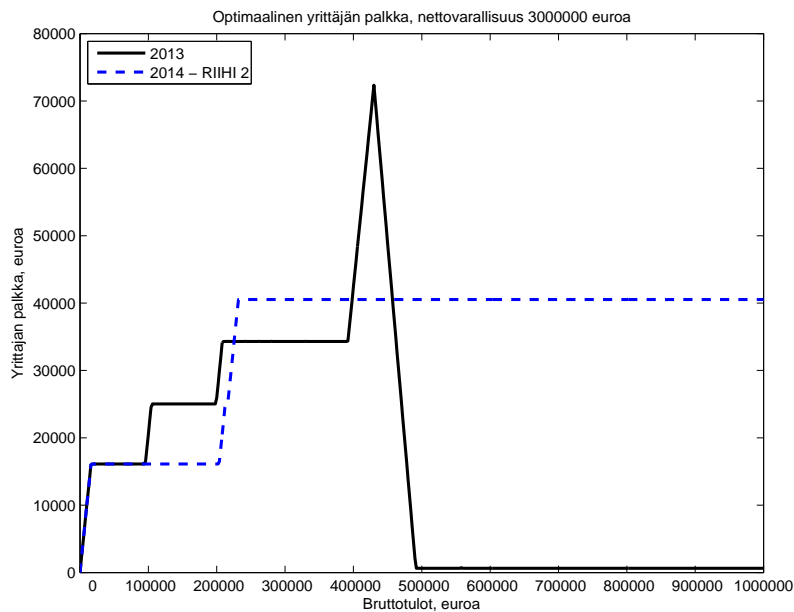
- Kuvion 17 mukaan yrittäjän kannattaa molemmissa järjestelmissä aluksi maksaa pelkkää palkkaa, ei lainkaan osinkoa (bruttotuloon noin 20 000 euroa asti). Näin hän välttää yhteisöveron, jota osingon maksamisesta muodostuisi. Työtulovähennyksen vuoksi valtion tulovero, kunnallisvero ja kirkollisvero ovat kaikki 0 euroa näillä tulotasolla. Ainoa vero tai maksu on tällöin palkan sivukulu, joka on (2,04 prosenttia) palkan suuruudesta.

- 20 000 euron – 40 000 euron bruttotuloilla palkkaa kannattaa maksaa 15 788 euroa, koska tällöin saadaan työtulovähennyksen maksimimäärä ja lisäksi osinko on huojennettua – verovapaata tai 25-prosenttisesti verotettua – ja tästä syystä halvempaa kuin palkka. Nykyjärjestelmässä tämä osa jatkuu hieman pidemmälle kuin RIIHI 2:ssa, koska nykyisessä osingon huojennus on 9 prosenttiin nettovarallisuudesta 8 prosenttiin.

Tulolajinvalinta poikkeaa 40 000 euron bruttotulosta alkaen:

- Osingon ylittäessä huojennetun osingon rajan (8 prosenttia tai 9 prosenttia nettovarallisuudesta) sen lisääminen tulee kalliimmaksi kuin palkan lisääminen. Tästä syystä 40 000 euron bruttotulosta alkaen kannattaa lisätä palkan määrää. Se, kuinka kauan palkkaa kannattaa lisätä, riippuu verojärjestelmästä.
- *Nykyjärjestelmässä* yrittäjän kannattaa 40 000 euron – 110 000 euron bruttotuloilla maksaa osinkoa 9 prosenttia nettovarallisuudesta ja loput palkkana, koska tällöin osinko on (yhteisövero lukuun ottamatta) verotonta eikä tästä muodostu ansiotulo-osinkoa, josta maksetaan sekä yhteisövero että henkilöverotuksessa maksettavia veroja. Palkkaa kannattaa lisätä 110 000 euron bruttotuloon asti, josta alkaen valtion verotuksessa verotettavaa tuloa on 70 300 euroa. Tästä alkaen kannattaa pienentää palkkaa ja lisätä osinkoa, josta 70 prosenttia verotettavaa, jotta valtion tuloverotuksessa verotettava tulo ei ylitä 70 300 euroa, jolloin verotus on kireämpää. Palkkaa ei kuitenkaan kannata laskea alle 620 euron, koska tällöin ei saa tulonhankkimisvähennystä täysimääräisenä. Palkkaa kannattaa maksaa 620 euroa, kun bruttotulo ylittää 170 000 euroa.
- *RIIHI 2:ssa* 40 000 euron – 60 000 euron bruttotuloilla kannattaa maksaa osinkoa 8 prosenttia nettovarallisuudesta ja loput palkkana. Noin 60 000 euron bruttotulosta alkaen valtion tuloverotuksessa verotettavaa tuloa kertyy 23 900 euroa, josta alkaen palkka on kalliimpaa kuin osinko. Noin 105 000 euron bruttotulosta alkaen osinko on jälleen kalliimpaa kuin palkka, koska osingon lisääminen nostaisi verotettavan pääomatulon yli 40 000 euron ($0.25 \times 24\,000 \text{ €} + 0.85 \times (64\,000 \text{ €} - 24\,000 \text{ €}) = 40\,000 \text{ €}$), josta alkaen rajaveroaste on 32 prosenttia (30 prosentin sijaan). Noin 120 000 euron bruttotuloilla saavutetaan valtion tuloveroasteikon 39 100 euron porras, joka tekee palkan osinkoa kalliimmaksi tästä alkaen. Palkkaa kannattaa maksaa 39 720 euroa, kun bruttotulo ylittää 120 000 euroa. Suurilla bruttotuloilla palkkaa siis kannattaa maksaa RIIHI 2:ssa enemmän kuin nykyisessä järjestelmässä.

Kuviossa 18 tarkastellaan yrittäjän optimaalista palkan maksua, kun yrityksen nettovarallisuus on 3 000 000 euroa.

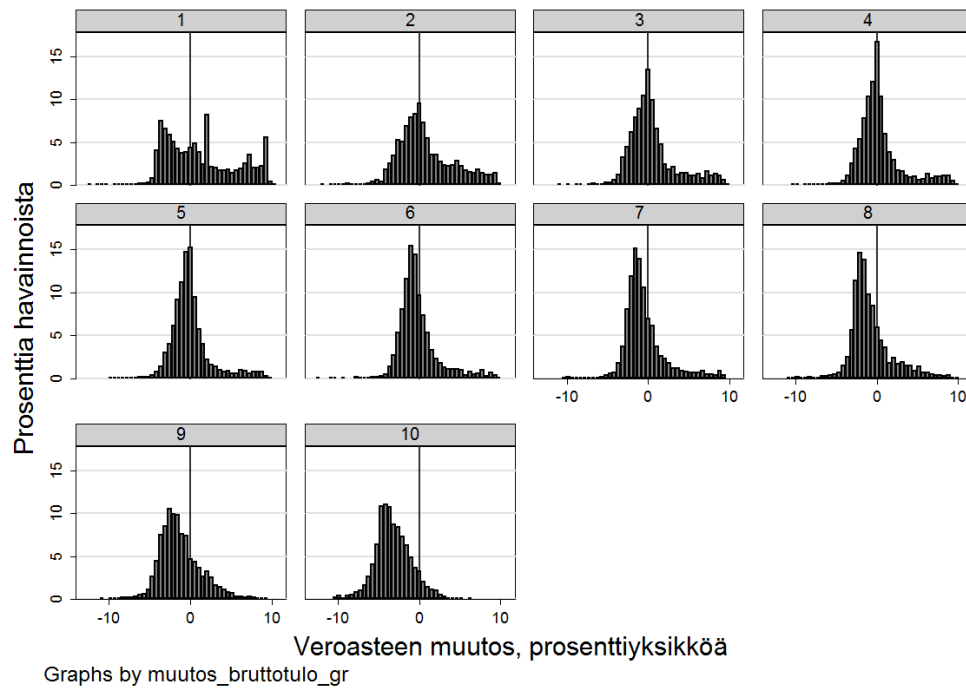

Kuvio 18: Yrittäjän optimaalinen palkka, nettovarallisuus 3 000 000 euroa

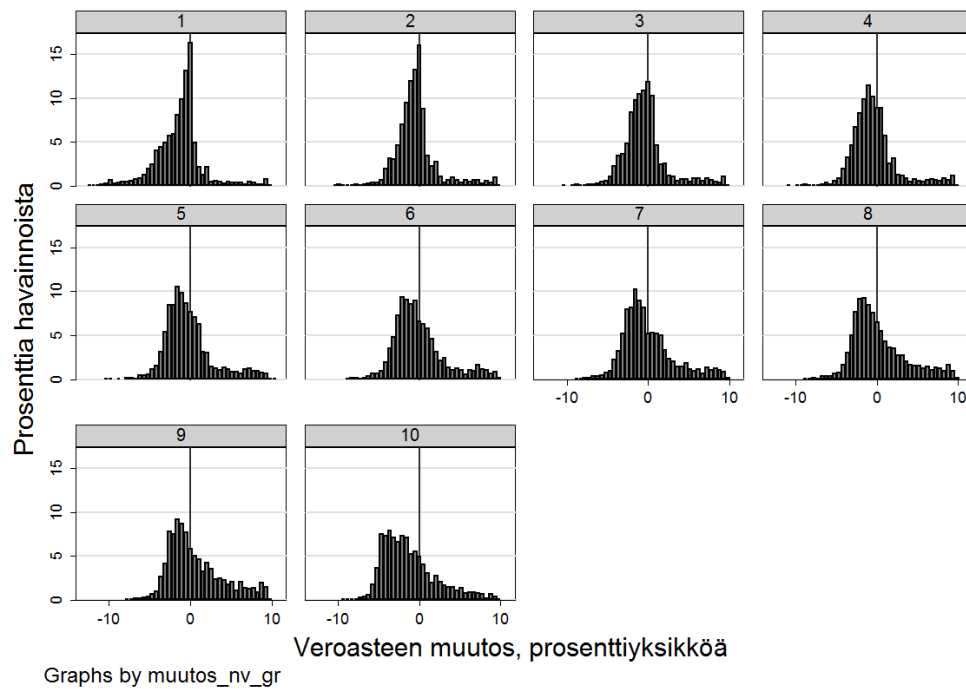
- Pienillä tulotasoilla maksetaan kummassakin järjestelmässä vain palkkaa, jotta vältetään yhteisövero.
- *Nykyjärjestelmässä* huojennetun osingon enimmäismäärä (60 000 euroa) saavutetaan hieman alle 100 000 euron bruttotuloilla. Tästä noin 110 000 euron tuloihin asti, jolloin saavutetaan valtion tuloveroasteikon 23 900 euron porras, yrittäjän kannattaa maksaa palkkaa.
- 110 000 euron – 200 000 euron tuloilla yrittäjä maksaa osinkoa ja tämän jälkeen palkkaa, kunnes 40 000 euron suuruinen osinko saavutetaan 210 000 euron tuloilla.
- 210 000 euron – 390 000 euron tulotasoilla maksetaan osinkoa ja tästä aina 420 000 euron tuloihin asti maksetaan taas palkkaa, jotta ansiotulo-osinkoa ei muodostuisi.
- 420 000 euron tuloista alkaen palkkaa kannattaa pienentää, jotta yrittäjä välttää valtion tuloveroasteikon 70 300 euron portaan.
- *RIIHI 2:ssa* 20 000 euron – 200 000 euron bruttotuloilla palkkaa kannattaa maksaa 15 788 euroa, koska saadaan täysi työtulovähennys ja osinkoa verotetaan huojennetusti (25 prosenttia siitä on verotettavaa pääomatuloa).
- 204 000 euron – 213 000 euron bruttotuloilla palkan maksaminen on halvempaa kuin osingon, koska 204 000 euron bruttotulojen kohdalla osinkoa maksetaan 150 000 euroa, jolloin verotettavan pääomatulon osuus nousee 25 prosentista 85 prosenttiin.

- 213 000 euron bruttotuloilla valtion tuloveroa kertyy 23 900 euroa, jolloin palkan rajaveroaste nousee ja palkka muodostuu osinkoa kalliimmaksi. Jos 85-prosenttisesti verotetun osingon raja olisi 150 000 euron sijaan 160 000 euroa, kuviossa 18 ei olisi 213 000 euron – 216 000 euron bruttotuloilla näkyvää lyhyttä nytkähdystä, vaan tämä olisi suora.
- 216 000 euron bruttotuloilla pääomatulo-osinkoa kertyy 40 000 euroa, josta alkaen sitä verotetaan 32 prosentin veroasteella 30 prosentin sijaan.
- 230 000 euron bruttotuloilla valtion tuloverotuksessa verotettavaa tuloa kertyy 39 100 euroa, jolloin rajaveroaste nousee. Tämä tekee palkan kalliimmaksi kuin osinko, joten loppuosa bruttotulosta kannattaa maksaa osinkona.

B Liite: Verojen muutokset aineiston yrittäjillä

Kuvio 19: Veroasteen muutos bruttotulon desileissä

Kuvio 20: Veroasteen muutos nettovarallisuuden desileissä

VALTION TALOUDELLINEN TUTKIMUSKESKUS
STATENS EKONOMISKA FORSKNINGSCENTRAL
GOVERNMENT INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
Government Institute for Economic Research
P.O.Box 1279
FI-00101 Helsinki
Finland

www.vatt.fi

ISBN 978-952-274-083-0 (PDF)
ISSN 1798-0313